

הכל אודות אמא

האמן הפולני פאבל קובלבסקי מעלה דיוקנאות של נשים ששרדו את מלחמת העולם השנייה

ינתן אסטרקין

שום תקופה בהיסטוריה האנושית לא זכתה לכ" מות תיעוד עצימה כל כך כמו שש השנים בין 1939 לבין 1945. התיעוד הפרטי של אותה תקופה, הוא הנשוא של תערוכת היחיד של האמן הפולני פאבל קובלבסקי 'עוצמה ויופי', המוצגת בבית האמנים בתל אביב. התערוכה מציגה הרפסים גדולי ממדים שנעשו על פי צילומי פספירט של נשים שחוו את השואה, שרדו אותה, הקימו משפחות ונפטרו כשהן משאירות אחריהן דור שני המתמודד עם טראומת המלחמה האכזרית.

בתערוכה שנפתחה אמש, מתמודד האמן עם ההיסטוריה המשותפת של הפולנים ושל הישראלים. קובלבסקי מציע הסתכלות שהיא חפה מציניות ומאירוניה, ואינה מאפשרת מים שהופיעו על מסמכים רשמיים שהונפקו בזמן המלחמה. קובלבסקי הרפסים את התמונות על נייר צילום גדול ממדים המוצמד לגיליון אלומיניום, בטכניקת הרפסה ייחודית אשר משלבת שלושה צבעים, שיוצרים מראה שונה מזויות הסתכלות שונות. צבע הפלורסנט הייחודי בו השתמש האמן, יגרום להיעלמות הרימוי כעבור מספר חודשים, והדימוי יישמר רק מתחת לכיסוי שימנע מגע עם האוויר.

קובלבסקי, יליד ורשה (1958), עשה את צעדיו האמנותיים הראשונים בתקופה סוערת פוליטית במולדתו. "עבודותיו החתרניות יצרו שיח חדש בשדה האמנות הפולנית, אומי רת אוצרת התערוכה כילי קורן, שהכירה אותו ואת יצירתו לראשונה בשנת 2006 בפולין, והתרשמה מ"הסגנון המהיר והבהיר בו הוא משתמש; אקספרסיביות ישירה ולא מעיקה של רעיונות ורעיונות פוליטיות שעליהן גדל כאמן צעיר ופי' עיל בפולין בשנות ה-80, בזמן החלפת המשטר מקומוניזם לרמוקרטיה. הוא ביטא את רעותיו והשקפת עולמו, שעיק' הן הייתה ההתנגדות למשטר הקודם, בעבודות מלאות צבע והומור. שמות העבודות שלו הם כדרך כלל משפטים ציניים כמו: 'בולשביק יקר שלי', משפטי מחץ כחלק בלתי נפרד מהעבודה."

למה להציג דווקא אותו בתל אביב?

"פאבל האאמן חשוב ומוערך בפולין. עבודותיו יצרו שיח חדש בגלל ההתרסה שבדימויים מצד אחד, ומצד שני היופי והעריגות שלהן. נשארנו בקשר ולא פעם בביקורי בורשה היינו נפגשים תלכים לגלריות ומרברים אמנות. באחת השיחות האחרונות האלטנו לעשות משדו בתל-אביב. לפאבל יש קשרים רבים עם ישראלים - הוא בעל סוכנות פרסום ועובד עם ישראל. אני התחלתי לאצור ב-2010 תוך כדי עבודה על האמנות שלי. הרעיון הראשון לתערוכה בתל-אביב היה להביא עבודת ויראו של פאבל, בה הוא מראה קטעים מצולמים ממלחמות המתרחש שות עכשיו בעולם - תוך שהצופה יושב על כורסא לבנה בתוך תא היי טקי שעליו כתוב מבחץ "לאירופאים בלבד", קחו גם שם המיצב המונומנטלי הזה. אבל אז, תוך כדי שאנחנו מקרמים את התערוכה, מתה אמנו. כשהייתה על מיטת חוליה ופאבל סעד אותה והתחיל לשאול שאלות על עבודה, היא גילה שלאיננו, קתולית ילידת ורשה, יש שורשים יהודיים. כאותו רגע פאבל החליף במהירות את נושא התערוכה. מתוך אבולו הוא החליט על

מחזה כנה ואמיתית לנשים יהודיות, אמהות של ילדינו בארץ ולא רק, וההשפעה של המלחמה והשואה על חייהן ועל משפ' וחתיקן. אמנו הייתה לוחמת במחנת הפולנית והיא צירף אותה לעוד תשע רמיות נשיות, סלן יהודיות.

היא העלה את רמותן על פורמטים גדולים, עם דימויים שצי' ריך להתאמץ כדי לראות, לחבר את הכתמים החזורים הכהי' ביים לכדי מבט ברור על עשר נשים צעירות ויפות, שעולות כמו מתוך ערפל של קטעי ויכרזן מוחזבים. היא מגלה בהן את העוצ' מה הדיופי ומטפל ברמתן בעריגות שובת לב, כשהפעם, בניגוד להרגלו, היא חפי מציניות ומלא באהבה הערצה לרמויות שלו. "כפמיניסט הוא חש הודדות עם הקול הגשי האבוד הזה ומ' תיחס לכל הגשים בעולם שעברו את זועות המלחמה. אני מאוד התחברתי לנושא. גם אמנו עברה את השואה וגם הרשר' מה אתי הכנות והכובנות להציג ולחשוף כאן בתל-אביב רג' שות, תוך מחקר אישי ואינטימי עם נושאי התערוכה. היא ראיין את הבנים והבנות של הגשים חילה קטעים קצרים מעברן. כפי שסופרו על ידי האמהות. כל עבודה מלווה בטקסט קצר של רגע או שעה ששינו את חייהן לעד. כמו: 'ישבנו לאכול ואז נשמעה רפיקה חזקה בדלת...' היא מביא מבט צלול, מוחל כאב עם יופי, ומאיר חלקים נשמחים בוֹיכרזן. מעשה אמנות מתוך אהבה גרד לה שהיא גם הכוח להחלמתו מהכאב על מות אמנו."

איך הוא מתחבר למציאות הישראלית?

"הקשר למציאות ישראל הוא חלקן של אמהות יוצאות שואה בתוויה הישראלית, לחיוב ולשלילה. ההתנערות הטור' סלית מהגולה והניסיון לרחוק הצידה ולהעלים את רמות הקורבן השאירו שאלות לא פתורות בתוך המשפחות וכזי' כרון הקולקטיבי. יש הרבה תקווה ברמויות המצולמות - הן המשיכו לתפקד כמיטב יכולתן - המשטרים האינמיים האלו לא שברו אותן כפי שהיו רוצים. יש השלכות רציניות על הדרך בה גדל וחונך הדור השני ואיתן אנתון מתמודדים יום יום."

מה האתגר הגדול ביותר לאוצר, בהקמת תערוכת יחיד?

"בתערוכת יחיד יש שיתוף אמיץ בין האוצר לאמן עם הרכבה מרכיבים אישיים. זה מהלך תובעני מבחינה נפשית ופרק' טית. אתה מביא מחשבות של אמן לתצוגה, ושואף יחד אתו לבהירות מחשבתית ויוואלית. אני מאמינה באינטואיציה החזקה וביכולתו של פאבל להעביר את רעיון התערוכה. המשמעות היא הליכה יד ביד עם האמן, תוך הודדות וכניסה לעומקים, שמאפשרת תערוכת יחיד. כאוצרת אני משתד' לת לתת קו עדין של פרספקטיבה חיצונית, מבלי לשנות או לעצור את אופי התערוכה. זה מהלך אינטימי חשוף ורגיש. אין כמעט מקום לגמישות שמתאפשרת בתערוכה קבוצ' תית. הסיפוק הגדול הוא ההצלחה להביא את אוסף הפריטים בתערוכה לפעולה אמנותית, היוצרת מחשבה מחודשת על היסטוריה ואמנות."

התערוכה מתקיימת בבית האמנים ע"ש וריצקי, רחוב אלחריי 9, תל אביב